

Temizöz ve Diğerleri Davası Geniş Özeti

Yazan: Serap Işık

Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı 14.07.2009 tarihli ve 2009/906-1040-972 soruşturma, esas ve iddianame numarası ile Jandarma Kıdemli Albay Cemal Temizöz ve Diğerleri hakkında “cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak ve bu teşekküle katılarak mensubu olmak, adam öldürmeye azmettirmek ve adam öldürmek” suçlarından 1993-1995 yılları arasında yirmi sivilin öldürülmesi suçlarından iddianame düzenledi ve sanıklar hakkında dava açıldı. Bu dava hala Diyarbakır Özel Yetkili Ağır Ceza Mahkemesi'nin 2009/470 E sayılı dosyası üzerinden yürütülüyor.

Dava, sanıklardan Cemal Temizöz'ün 9, Kamil Atağ'ın 7, Temer Atağ'ın 2, Adem Yakin'in 7, Hıdır Altuğ'un 3, Fırat Altın'ın (Abdulahkim Güven) 6, Kukel Atağ'ın ise bir kez ağırlaştırılmış müebbet hapisle cezalandırılmaları talebiyle açıldı. İddianamede, 1993-95 yılları arasında Cizre İlçe Jandarma Bölük Komutanı olan Cemal Temizöz'ün Bedran/Şahin kod isimli Adem Yakin, Ferit kod isimli Fırat Aydın ve Tayfur kod isimli Hıdır Altuğ ile gerçek isimleri tespit edilemeyen uzman çavuşlar Yavuz Güneş, Selim Hoca, Cabbar ve Tuna kod isimlerini kullanan şahıslardan oluşan sivil bir sorğu/infaz timi kurduğu, bu grupla, terör örgütü PKK'ya yardım ettiğini düşündüğü ya da özel sebeplerden dolayı gözaltına aldığı 22 kişiyi terörle mücadele adı altında işkenceyle sorguladığı, zorla kaybettiği ya da öldürdüğü iddia edilmektedir. Tuna kod isimli şahsın bir trafik kazasında öldüğü ancak diğerlerinin gerçek isimleri belirlenemediği için haklarında kamu davası açılmadığı belirtilmiştir.

1993-1995 döneminde Cizre Belediye Başkanlığı görevini yürüten Kamil Atağ'ın kardeşi eski korucu Mehmet Nuri Binzet, 2009 yılında, adli bir suçtan dolayı Midyat Cezaevi'nde tutuklu olduğu sırada Midyat Savcısı'na tanık olduğunu yazdığı ve Temizöz ve ekibi tarafından gerçekleştirildiğini ileri sürdüğü birçok eylemle ilgili beyanlarda bulundu. Nuri Binzet gizli tanık olarak dinlendi ve soruşturma aşamasında dinlenen diğer iki gizli tanığın ifadeleri kendisinininkilerle örtüştü. Ancak gizli tanıklara gerekli koruma sağlanamadı ve kısa bir süre sonra deşifre oldular. Nuri Binzet de dâhil olmak üzere tüm gizli tanıklar, deşifre olduktan sonra ifadelerini geri çektiler. Buna rağmen ifadelerin basına yansması mağdur yakınlarının ilgili savcılığa başvurmasını sağladı. Bu davada başvuruların sayısının fazla olması 2008 yılında başlatılan Ergenekon davası ile faili meçhul cinayetlere adı karışan pek çok üst düzey askerin tutuklanması ve/veya hakkında soruşturma başlatılması ile açıklanabilir. Çünkü mağdur yakınlarını ve tanıkları tehdit edebilecek güce sahip sanıklar tutuklanmadıkları sürece mağdurlar ve tanıklar için güvenli bir yargılama yapılması

olanağı ortadan kalkıyor. Bunun sebebi de Türkiye’de gerekli koruma mekanizmalarının etkin bir şekilde işletilemiyor ya da işletilmiyor oluşudur.

2011 yılının Şubat ayında gerçekleştirilen duruşmada davanın tanıklarından dönemin Cizre Kaymakamı Osman Bulgurlu'nun, isimsiz bir mektupla tehdit edildiği ortaya çıktı. Daha sonra aynı mektubun davanın bir başka tanığına, dönemin Cizre Kaymakamı Şenol Bozacıoğlu'na da gönderildiği öğrenildi. Bu imzasız mektupta, tanıklara sanıklar aleyhinde ifade vermemeleri konusunda uyarılarda bulunulmaktaydı. Duruşmalar sırasında sanıklarla müdahil avukatlar arasında ciddi tartışmalar yaşandı ve zaman zaman müdahil avukatlardan bazıları şahsen mahkeme heyetinin gözü önünde sanıklarca tehdit edildi. Aynı şekilde Kamil Atağ ve Cemal Temizöz yakınlarının duruşmalara kalabalık bir grup halinde gelerek tanıklar ve mağdur yakınları üzerinde baskı kurmaya çalıştıkları gözlemlendi. Duruşmalara katılan sivil toplum kuruluşları da bu durumu yayınladıkları raporlarda dile getirdiler. Sivil toplum kuruluşlarının müdahillik talepleri mahkemece kabul edilmediyse de sanıkların tutuklu yargılanıyor oluşu tanık ve mağdur yakınlarına cesaret verdi ve bu dava, faili meçhul cinayetlerin yargılanmasında etkin yürütülen bir yargılamanın söz konusu olabileceğine dair ilk kez pozitif bir atmosfer yarattı.

Sanıkların tümü duruşmalar boyunca, bahsi geçen dönemde terörle mücadele ettiklerini, kendilerinin ödüllendirilmeleri gerekirken sanık olmalarının haksızlık olduğunu beyan ettiler. Soruşturma aşamasında ve duruşmalarda tanık olarak dinlenen bazı asker kişiler ifadelerinde Temizöz’ün başında bulunduğu ve ağırlıklı olarak itirafçı ve koruculardan oluşan bir ‘sorgu ekibinin’ varlığına ve faaliyetlerine dair önemli bilgiler aktardı. Bu bilgilerin bir kısmı sivil tanıkların verdiği ifadelerle örtüştü. 18 Mart 2011 tarihli ara kararla sanıklardan Kukel Atağ’ın sağlık durumu sebebiyle tahliyesine karar verildi. Ancak diğer sanıklar tutuklu olarak yargılanmaya devam edildi.

Müdahil avukatlar bu davada çok yoğun çaba gösterdiler ve dosyada yaptıkları araştırmalar sonucu Yavuz kod adlı uzman çavuşun kimliğini dosyada yer alan bir tutanaktaki imzasından tespit ettiler. 52 faili meçhul cinayetle ilgili olarak adı geçen JİTEM sorgu amiri “Yavuz” kod adlı Uzman Çavuş Burhanettin Kıyak Ankara’da yakalanarak çıkarıldığı Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 27 Temmuz 2012’de tutuklandı. JİTEM’in sorgu amiri olduğu iddia edilen Burhanettin Kıyak, itirafçılar Adem Yakın, Abdulhakim Güven (Fırat Altın) ve Hıdır Altuğ hakkında hazırlanan iddianameyi değerlendiren Diyarbakır 9. Ağır Ceza Mahkemesi şüpheliler hakkında 10’ar kez müebbet hapis cezası talep edilen iddianameyi kabul etti. İddianamede, “anlatılan eylemlerde maktullerin gözaltına alınma şekilleri, alan

kişilerin aynı kişiler olması, beyaz renkli Renault marka bir araç ile alınmaları, kalaşnikof marka tüfek ya da tabanca ile öldürülmeleri, benzer yerlerde öldürülmeleri, öldürüldükten sonra birçoğunun özensiz olarak 8-10 cm toprak altına konulup üzerine taş koyulmak suretiyle gömülmeleri, üzerlerinden kimlik belgelerinin çıkmaması gibi verilerin benzer oldukları görülmüştür” bilgisi yer aldı.[\[1\]](#)

Ayrıca iddianamede: “Cizre'de meydana gelen olaylara ilişkin adli evrak tanzim etme görevi merkez jandarma karakol komutanlığında olmasına rağmen yakalama, gözaltına alma, savunma alma ve gözaltından serbest bırakma gibi adli işlemler bu sorgu ekibi tarafından yerine getirilmiştir. Nitekim birçok öldürme olayıyla ilgili olarak düzenlenen olay yeri tespit tutanaklarında tutanak tanzimi yapan görevlilerin isimleri ve sicil bilgileri yazılmamış, imzanın altında 'ilçe jandarma komutanlığında görevli' ibaresi yazılmıştır. Bir kısım tutanaklarda ise kod isimlerin yazılı olduğu görülmüştür. Karakol hiyerarşisinde karakola bağlı olarak çalışması gereken kod isimli uzman çavuşların çalıştıkları dönemde karakol komutanının emir ve komutasında olmayıp doğrudan şüpheli Cemal Temizöz'den talimat almışlardır. Yani kurumsal hiyerarşinin dışında örgütsel hiyerarşiye bağlı olarak görev yapmışlardır” ifadelerine yer verildi. Bu dava Temizöz ve diğerleri davasıyla birleştirildi ve birleştirmeden sonraki ilk duruşma 21 Aralık 2012 tarihinde gerçekleştirildi.

Soruşturmanın genişletilmesine dair olumlu bir gelişmenin yaşanmasıyla, davada etkin ve adil bir yargılama yapılabileceği umudunun arttığı bir sırada hiç beklenmeyen bir kararla korucu lideri ve eski Cizre kaymakamı Kamil Atağ 21 Aralık 2012 tarihli duruşmada tahliye edildi. Tahliyesi Kukel Atağ gibi sağlık sorunlarına dayanmıyor, mahkemenin ara kararında suç vasfı ve delil durumunun değerlendirilmesi sonucu tahliye edildiği belirtiliyordu. Yedi kişinin öldürülmesi ile suçlanan, aleyhinde pek çok delil bulunan ve yaşadığı bölgede güçlü ve baskıcı bir figür olan Kamil Atağ'ın tahliyesi mağdur yakınlarında umutsuzluğa yol açtı. Cumartesi Anneleri (Dayîkên Şemiyê) adıyla 100 haftadır Cizre'de oturma eylemi yapan mağdur yakınları ve destekçileri bu karardan duydukları memnuniyetsizliği dile getirdiler.[\[2\]](#)Delilleri karartma şüphesinin açıkça ortada olduğu bu sanığın tahliye edilmesi herkesin JİTEM yargulamalarını bir kez daha sorgulamasına sebep oldu.

Dava, mevcut siyasi iradenin bu yargulamaları araçsallaştırdığı yönündeki eleştirileri doğrular şekilde ilerlemeyi sürdürüyor. Davanın başından beri müdahil avukatların dile getirdiği soruşturmanın genişletilmesi talebi yerine getirilmiyor ve onlarca yıla yayılan faili meçhul cinayet, yargısız infaz ve işkence ve gözaltında ölüm iddialarının birkaç münferit olay dışında yargılanmasının önü açılmıyor. Ancak gerek mağdur

yakınları gerekse müdahil avukatlar yargılamayı takip etmekten vazgeçmeyeceklerini ve soruşturulmaların genişletilmesi için her türlü hukuki mücadeleyi vereceklerini kararlılıkla dile getirmeye devam ediyorlar ve bu süreçte sivil toplumun ve basının desteği her zamankinden daha çok önem arz ediyor. Müdahil avukatların başarısı, şu anda Diyarbakır Barosu Başkanlığı'nı yürüten Avukat Tahir Elçi'nin dosya üzerindeki incelemeleri sonucu 'Yavuz' kod adlı uzman Çavuş Burhanettin Kıyak'ın gerçek isminin tespit etmesinde en iyi şekilde görüldü. Bu araştırmanın soruşturma ve kovuşturmayı yürütenlerce de aynı titizlikle yapılması gerekiyordu. Ancak güvenlik güçlerinin insan hakkı ihlallerinin yargılandığı davalarda Türkiye'de bütün yük avukatlara düşüyor ve ancak onların şahsi çabaları sonucu ilerleme kaydedilebiliyor. Bu davada da müdahil avukatların çalışmaları davada yol alınabilmesinde başlıca itici gücü oluşturuyor.

Davada yaşanan bir diğer gelişme, tanık ifadelerinin önemini ortaya koyduğu gibi güvenlik güçlerince işlenen yargısız infazların yargılanmasının yine güvenlik güçlerince düzenlenen usulsüz ve gerçek dışı belgelerle nasıl engellendiğini göstermiş oldu. Davanın 23 Aralık 2011 tarihli duruşmasında, 14 Şubat 1994'te öldürülen Ramazan Elçi'nin mezarının açılarak ölüm sebebinin araştırılmasına ve cesede DNA testi yapılmasına mahkemece karar verilmişti. Gizli tanık, tanık ve mağdur yakınlarının ifadelerine dayanarak Cizre Kimsesizler Mezarlığı'nda Ramazan Elçi'ye ait olduğu düşünülen mezar 2 Mart 2012 tarihinde açılmıştı. Resmi kayıtlarda kalp krizi geçirerek öldüğü belirtilen maktulün Adli Tıp tarafından düzenlenen raporda ateşli silahla kafatasına aldığı yara sonucu öldüğü tespit edildi. Ramazan Elçi'nin oğullarından alınan DNA örnekleri açılan mezardan alınan kemiklerle karşılaştırıldı ve cesedin % 99,9 Ramazan Elçi'ye ait olduğu tespit edildi. Rapor 3 Nisan 2013 tarihinde davanın devam ettiği Diyarbakır 6. Ağır Ceza Mahkemesine gönderildi. Ayrıca Ramazan Elçi'nin öldürüldüğü tarihte NATO görevi için yurtdışında olduğunu iddia eden sanık Cemal Temizöz'ün söz konusu tarihlerde Cizre'den ayrılmadığı Genelkurmay Başkanlığından mahkemeye yollanan yazıda belirtildi. Böylece davada araştırılan faili meçhul cinayetlerden birinin daha tipik bir yargısız JİTEM infazı olduğu açığa çıkarılmış oldu.

Savcılığın Esas Hakkındaki Mütalaası Öncesinde bir Değerlendirme

Temizöz ve Diğerleri davası Türkiye'de 90'lı yıllarda güvenlik görevlileri tarafından terörle mücadele adı altında Kürtlere yönelik işlenen faili meçhul cinayetlerin aydınlatılması yolunda açılan ilk kapsamlı dava. Üst düzey bir askeri yetkili olan sanık Cemal Temizöz'ün (dava boyunca) ve bölgede etkili bir figür olan eski korucu başı ve eski Cizre Belediye Başkanı Kamil Atağ'ın (davanın geneli boyunca) tutuklu

yargılanması mağdur yakınları ve tanıkların daha az korkuyla ifade vermelerini sağladı. Bu dava sonucunda alınacak karar benzer pek çok dosyaya emsal teşkil edecek ve bundan sonraki benzer davaların gidişatı hakkında belirleyici olacak. O yüzden 8 Kasım 2013 tarihli duruşmada açıklanması beklenen ancak dava savcısının değişmesi sebebiyle açıklanmayan savcılık mütalaası da büyük önem arz ediyor. Mütalaanın açıklanması öncesinde davanın başlangıç ve devam sürecinde ortaya çıkan aksaklıklardan ve başlatılan ve/veya tekrar açılan ilgili soruşturmalardan ve JITEM tarafından işlenen binlerce faili meçhul cinayetin faillerinin cezalandırılması için bu davanın ve benzer davaların hali hazırdaki yürütülme biçiminin ne kadar etkili olacağından bahsetmek gerekiyor. Ancak genel bir değerlendirmeden önce Temizöz ve Diğerleri davasının Mayıs, Temmuz, Eylül aylarında ve Kasım ayı başında görülmüş olan duruşmalarında öne çıkan gelişmeleri ele alalım.

Davanın son dört duruşmasında da sanıkların yaklaşık beş yıldır duruşmalarda yapmış oldukları sözlü savunmaların içeriği ve üslubunda bir değişiklik gözlenmedi. Zira sanıklar, bir yandan kendilerine yöneltilen suçlamaları delillerin yetersiz olduğu gerekçesiyle reddederken diğer yandan kendilerine dava konusu suçların yöneltildiği dönemde suç yerinde ve tarihinde gerçekleştirmiş oldukları faaliyetlerin terörle mücadele için kendilerine verilen görevler doğrultusunda gerçekleştirildiğini ve kendilerinin yargılanmak bir yana ödüllendirilmeleri gerektiğini dile getirmeye devam ediyorlar. Mağdur yakınlarına, müdahil avukatlara ve tanıklara tehdit içeren bir üslupla cevap vermeyi sürdürüyorlar. Özellikle sanık Cemal Temizöz savunmasını, ülkenin siyasi konjonktüründe ordu mensuplarını itibarsızlaştırmak için girişilen bir hesaplaşmanın mağduru ve baş aktörlerinden biri olduğu iddiası üzerinden yürütüyor. Davanın başlangıcından beri yaptığı savunmalarında dile getirdiği gibi dönemin koşullarında Cizre'nin PKK tarafından ele geçirilmiş bir ilçe iken kendisinin 1993 yılında ilçeye Jandarma Komutanı olarak atanmasının ardından bölgede çok büyük başarılar elde ettiğini, PKK tarafından kullanılan bölge halkını terör örgütünün etkisinden kurtardığını ve ilçede huzuru sağladığını, kendisine bu görevleri için devlet tarafından pek çok takdirname ve ödül verildiğini dile getiriyor.[\[3\]](#) Benzer çizgide savunma yapan eski korucu lideri ve eski belediye başkanı Kamil Atağ da davanın başlangıcından beri savunmalarında ne yaptıysa devlet için ve devletin emriyle yaptığını, kendi insanlarıyla yine onların iyiliği için karşı karşıya kaldığını ve bu hizmetlerinin devlet tarafından o dönem takdirle karşılandığını dile getiriyor. Kuşkusuz diğer sanıklar da kamuoyunda itirafçılık yasası olarak bilinen yasadan yararlanarak PKK içerisinde buldukları dönemde edindikleri bilgileri devletle paylaşarak, devlet tarafından kendilerine verilen görevleri yerine getirdiklerini ve terörle mücadelede devletin kendilerine çok şey borçlu olduğunu, uzun yıllar faaliyetlerinin devletten takdir gördüğünü ve hali hazırda kendilerine yöneltilen

suçlamaları kabul etmediklerini ve yardım ettikleri devletin şimdi kendilerini neden suçladığını anlayamadıklarını dile getiren savunmalarını aynen sürdürüyor.

Aslında bu savunmaların tamamı devletin terörle mücadelede sınırsız bir yetkiye sahip olduğu ve gerçekleştirdiği tüm eylemlerin devletin bekası için gerekli olduğu dolayısıyla da suç teşkil etmeyeceği inancına dayanıyor.

20 yılı aşkın süre önce suçun failleri tarafından hazırlanan ve delilleri karartan soruşturma dosyaları ve gerçeği yansıtmayan adli tıp raporları ve/veya otopsi raporlarıyla sonsuza dek meçhul kalacağı garantilenmiş bazı eylemlerin, genellikle tanıklıklar sayesinde açığa çıkartılan delillerini inkar ediyor, kendilerinin teröristleri etkisiz hale getirdikleri savunmasında bulunuyorlar. En başından aldıkları emrin hukuksuzluğunu, emri veren makamın konusu suç teşkil eden böylesi emirleri vermeye yetkili olmadığını, yetki ve görev alanı dışında faaliyet gösteren bir birimin emrinde konusu suç teşkil eden eylemleri gizlemek için, yine başlı başına suç sayılacak şekilde adli evraklarda gerçek dışı imza ve beyanlarda bulunulduğunu ve dahi bu evrakları kabul eden makamların bile bir gün sorumluluktan kaçınamayacağını pek ala biliyorlar. Fakat Türkiye’de hakim devlet geleneğinin devlet söz konusu olduğunda tüm bunları teferruat kabul edeceği inancıyla yargılanmayı değil takdir edilmeyi bekliyorlar.

Evet, yargılama yavaş ilerliyor ve evet delillere ulaşmak böylesi bir davada oldukça zor ve zahmetli. Ancak imkansız değil. Tıpkı kalp krizi sonucu öldüğü iddia edilen ve resmi raporlarda bu yönde bilgiler bulunan Ramazan Elçi’nin ulaşılan cesedi üzerinde yapılan Adli Tıp incelemesinde gerçek ölüm nedeninin ortaya çıkması ve 3 Mayıs tarihli duruşmada dava dosyasına girmesi gibi, Yavuz kod adlı imzanın sanık Burhanettin Kıyak’a ait olduğunun tespit edildiği ekspertiz raporunun 5 Temmuz tarihli duruşmada dosyada yerini alması gibi yaklaşık beş yıldır müdahil avukatların ve davanın takibini bırakmayan insan hakları kuruluşlarının ve de basının desteğiyle zahmetli ve uzun bir süreç sonunda dava dosyasına giren diğer deliller ve mahkeme salonunda tanıklık yapmaya karar veren tanıkların ve mağdur yakınlarının ifadeleri de bu zahmetli yargılama sürecinin sonucu davanın temelini sağlamlaştırdı. Mağdur yakınlarının ve müdahil avukatların daha dinletmek istedikleri pek çok tanık, ulaşılmasını istedikleri pek çok delil var. Ancak yargılamanın yıllara yayıldığı böylesine kapsamlı davalarda uzun tutukluluk süreleri ve sanıkların adil yargılanma hakkı da devreye giriyor ve tutukluluk süresinin cezaya dönüşmesini engellemek ve karara en kısa zamanda ulaşılmasını sağlamak da iddia ve savunma makamlarının olduğu kadar karar mekanizmasının da hızlı ve etkin işlemesini gerektiriyor. Nitekim 8 Kasım 2013 tarihli duruşmada iki itirafçı sanığın tutuksuz yargılanmak üzere salıverilmesi davada kat edilen gelişmenin henüz cezasızlığın önündeki engelleri aşabilecek düzeyde olmadığını kanıtı niteliğinde.

Dava dosyasındaki delillerin ve iddiaların, dava konusu faili meçhul cinayetlerin tipik ve sistematik bir şekilde güvenlik güçlerince işlenen cinayetler olduğu ve bu cinayetlerin devletin terörle mücadele ve iç güvenlik politikası çerçevesinde işlendiğini açıkça ortaya koyduğunu söylemek mümkün. Zira son dönemde farklı JİTEM timlerinin ve elemanlarının gerçekleştirdiği faili meçhul cinayetlerle ilgili iddia ve deliller de Temizöz ve Diğerleri davasındaki deliller ve iddialarla üslup, amaç, zaman ve yer açısından birebir benzerlik gösteriyor. Ancak söz konusu soruşturmaların ve düzenlenen iddianamelerin tamamında JİTEM tarafından gerçekleştirilen bu sistematik ve tipik eylemler adi suçlar kapsamında değerlendiriliyor ve şüpheli/sanıklara cürüm işlemek için teşekkül oluşturmak ve kasten insan öldürmek suçlamaları yöneltiliyor. Oysa ki **1990'lı yıllar boyunca bölgede devletin istikrarlı bir şekilde sürdürdüğü politika, değişmeyen uygulamalar, özellikle güvenlik güçlerinin istihbarat birimlerinin ve özel timlerinin terörle mücadele vesilesiyle olağanüstü yetkilerle donatılması, olağanüstü halin valilere ve mülki amirlere verdiği yetkiler, dönemin siyasi aktörlerinin, başbakan, cumhurbaşkanı, içişleri bakanı ve valilerinin yaptıkları açıklamalar ile bölgedeki mevcut devlet politikasını kamuoyuna duyurma biçimleri, bir yandan söz konusu şahısların sorumluluğunu doğururken diğer yandan söz konusu faili meçhul cinayetlere, uluslararası hukuktaki insanlığa karşı suçlar kavramının tüm özelliklerini ziyadesiyle yüklemiş oluyor. JİTEM adı altında faaliyet gösteren birimlerin yasal organizasyon içerisindeki yeri ile merkezi ve mülki idarenin bu yasadışı faaliyetler konusundaki sorumluluğu bu davada gözden kaçırılıyor.**

Dönemin Politik Koşulları ve Bölgedeki Güvenlik Stratejisinden Sorumlu Kişi ve Kurumlar

Temizöz ve Diğerleri davasının iddianamesinde suç tarihi 1993 yılı ve sonrası olarak belirtiliyor. İddianamedeki faili meçhul cinayetlerin ilki 1993 yılı başında ve sonuncusu 1995 yılının Mayıs ayında gerçekleştirilmiş. Silopi'de yaşayan Abdullah Efelti'nin zorla kaybedilmesi dışında bütün maktuller Şırnak'ın Cizre ilçesi merkezinde ya da köylerinde yaşarken zorla kaybedilmişler ya da öldürülmüşler. En yaşlısı 48, en genci 12 yaşında.

1993-1995 yılları arasında Cizre İlçe Jandarma Birlik Komutanı Jandarma Kıdemli Yüzbaşı Cemal Temizöz'dü. 1993 yılı başında Cumhurbaşkanı Turgut Özal, Başbakan Süleyman Demirel, İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, Genel Kurmay Başkanı Doğan Güreş, Jandarma Genel Komutanı Eşref Bitlis, OHAL Bölge Valisi Ünal Erkan'dı. İsmi geçen bu yetkililerden Turgut Özal ve Eşref Bitlis aynı yıl içerisinde şüpheli ölüm

şekilleriyle hayatlarını kaybettiler. 1993 ve 1994 yılları faili meçhul cinayetlerin en yoğun olduğu yıllardı. Suikast sonucu ya da faili meçhul bir şekilde veya şüpheli bir şekilde öldürülenler Cumhurbaşkanı ve Jandarma Genel Komutanından ibaret değildi. Eski Maliye Bakanı Adnan Kahveci, Diyarbakır Jandarma Bölge Komutanı Bahtiyar Aydın, JİTEM'in kurucularından olduğu bilinen A. Cem Ersever, Gazeteci Uğur Mumcu, Urfa İHD Başkanı Kemal Kılıç, Özgür Gündem muhabiri Ferhat Tepe, o yıl faili meçhul bir şekilde öldürülenlerden sadece bazılarıydı. Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) verilerine göre 1991'de 31 olan faili meçhul cinayet mağduru kişi sayısı 1992'de 362, 1993'te 467, 1994'te 423 ve 1995'te 166.[4]

1993 yılında işlenen faili meçhul cinayetlerden bazıları hakkında soruşturmalar yeniden başlatıldı ve davalar açıldı. Bu davalardan biri de dönemin Diyarbakır Jandarma Bölge Komutanı Tuğgeneral Bahtiyar Aydın'ın öldürülmesi ile ilgili dava. Dava zamanaşımının dolduğu 22 Ekim 2013 tarihinde iddianamenin kabul edilmesiyle açıldı. Aydın, 22 Ekim 1993 tarihinde Lice Jandarma Komando Bölük Komutanlığı önünde bulunduğu sırada “kanas” olarak bilinen uzun namlulu silahla suikasta uğramıştı. Aynı olayda 14 sivil ve bir uzman çavuş da yaşamını yitirmişti. Resmi belgelerde pek çok diğer faili meçhul cinayet gibi (Temizöz ve diğerleri davasına konu olan faili meçhul cinayetlerin, yine Temizöz ve ekibi tarafından düzenlenen dosyalarında olduğu gibi) olayın PKK tarafından gerçekleştirildiği belirtilmişti. PKK bu olayı üstlenmemiş ve olaya karışan herhangi bir PKK mensubu da bu güne kadar ortaya çıkartılamamıştı. İddianamede olayın şüphelisi olarak dönemin Diyarbakır Jandarma Alay Komutanı emekli Albay Eşref Hatipoğlu ve Üsteğmen Tünay Yanardağ'a “taammüden insan öldürme”, “halkı isyana ve birbirini öldürmeye teşvik” ve “cürüm işlemek üzere teşekkül oluşturmak” suçları isnat ediliyor.

Turgut Özal'ın öldürülmesi ile ilgili açılan davanın iddianamesinde ise Ergenekon Davası hükümlüsü Levent Ersöz 17 Nisan 1993'te Turgut Özal'ı önceden planlayarak zehirlemek suretiyle öldürmekle suçlanıyor ve müebbet hapis cezası ile yargılanıyor. Davanın gizli tanığı Selçuk; cinayeti JİTEM'in gerçekleştirdiğini, bunu dönemin Başbakanı Süleyman Demirel'in de bildiğini, operasyonun adının “sil, süpür, temizle” olduğunu ve Eşref Bitlis, Cem Ersever, Kazım Çillioğlu cinayetlerinin de bu operasyon kapsamında işlenmiş olabileceğini ifadesinde belirtiyor. Eşref Bitlis'in uçağının düşmesi sonucu ölmesi ile ilgili soruşturmada zamanaşımını 17 Şubat 2013 tarihinde dolmuş olmasına rağmen AİHM'in insan hayatına ve insanlığa karşı işlenen suçlar ile ilgili kararlarını dikkate alan Ankara Cumhuriyet Savcılığı soruşturmanın devam etmesine karar verdi. Aynı şekilde Binbaşı A. Cem Ersever'in öldürülmesi ile ilgili soruşturma da aynı gerekçe ile zamanaşımının dolmasına rağmen devam ediyor.

Yine 1993 yılının 9 Kasım günü Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Alaca Köyünde gözaltına alınan 11 köylünün öldürülmesi ile ilgili davanın tek sanığı dönemin Bolu 2. Komando Tugay Komutanı Tuğgeneral Yavuz Ertürk Diyarbakır 7. Ağır Ceza Mahkemesinde “suç örgütü kurmak, birden fazla kişiyi öldürmek ve halkı isyana teşvik etmek” suçlamalarıyla ve 11 kez ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile yargılanıyor. Sanık hakkında Lice, Kulp, Genç ilçeleri üçgeninde 1993 yılında gerçekleştirilen 36 cinayetin pek çoğundan sorumlu tutulduğu başka dosyalar da bulunuyor. Sanık, savunmasında bölgede OHAL Valiliğinin emriyle operasyon gerçekleştirdiğini, kolluk komutanlıkları gibi tutuklama, gözaltına alma gibi yetkilerinin olmadığını ve yakaladıkları kişileri en yakın Jandarma Komutanlıklarına teslim ettiklerini ileri sürüyor.

Bir başka davada ise 1993 Haziran ayında Şırnak'ın Silopi ilçesinin Görümlü beldesinde 6 köylünün gözaltında öldürülmesinden sorumlu tutulan 23. Jandarma Sınır Tugay Komutanı Mete Sayar ve 5 subay “birden fazla kişiyi öldürmek” suçlamasıyla ve ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası ile yargılanıyorlar. Şırnak Ağır Ceza Mahkemesinde açılan dava mahkemenin bu yönde bir talebi olmamasına rağmen Ankara'ya nakledildi. Bu nakil yine 1993 yılında Mardin'in Derik ilçesinde İlçe Jandarma Komutanı olarak görev yapan Tuğgeneral Musa Çitil'in 13 köylünün işkence ile öldürülmesiyle suçlandığı davanın Mardin'den aynı şekilde Bolu'ya nakledilmesini hatırlatıyor.

1993 yılındaki faili meçhul cinayetlerle ilgili açılan bir diğer dava da dönemin Ankara Altındağ Nüfus Müdürü Mecit Baskın'ın 30 Eylül 1993 tarihinde öldürülmesi ile ilgili dönemin Emniyet Genel Müdürü ve Susurluk davası hükümlüsü Mehmet Açar, dönemin Emniyet Genel Müdürlüğü Danışmanı emekli Yarbay Korkut Eken ve dönemin Özel Harekat Dairesi Başkanvekili (Ergenekon davası hükümlüsü) İbrahim Şahin, diğer özel harekatçı polislerle birlikte “taammüden insan öldürmek ve suç işlemek için teşekkül oluşturmak” suçlamalarıyla, müebbet hapisle yargılanıyorlar. Aslında bu dava Mecit Baskın cinayetinin zamanaşımına uğramaması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığının 1993-1994 yıllarında işlenen, aralarında Kürt işadamları ve avukatların bulunduğu 16 faili meçhul cinayet hakkında başlatılan soruşturmadan ayrılarak açıldı. Diğer faili meçhuller için de iddianame düzenleniyor. Özel Harekat polislerinden sanık Ayhan Çarkın, dava konusu faili meçhullerin MGK kararları doğrultusunda gerçekleştirildiği ve devlet tarafından planlandığını iddia ediyor. Bu dava JİTEM yapılanmasının devlet içerisindeki tek “suç örgütü” olmadığı ve devlet eliyle ve devletin bekası için faili meçhul cinayetler işleyen sadece JİTEM olmadığını, tüm istihbarat ve terörle mücadele organlarında aynı tip “hukuk dışı” yapılanmanın varlığına işaret ediyor.

Sadece 1993 yılında işlenen faili meçhul cinayetlerle ilgili açılan bu davalar ve soruşturmalar bile dönemin OHAL ortamını ve devlet aklının hukukun dışına çıkmayı normal saydığı bir dönemi açıkça ortaya koyuyor. 1994 ve 1995 yılları da bu ortamın aynen devam ettiği yıllardı. Cemal Temizöz Cizre İlçe Jandarma Komutanı, Kamil Atak korucu başı ve Cizre Belediye Başkanı, Süleyman Demirel Cumhurbaşkanı, Tansu Çiller Başbakan, Nahit Mentеше İçişleri Bakanı, İsmail Hakkı Karadayı Genel Kurmay Başkanı, Aydın İlter Jandarma Genel Komutanı, Ünal Erkan OHAL Bölge Valisi, Mehmet Ağar Emniyet Genel Müdürüydü.

1994 yılında Tunceli İl Jandarma Alay Komutanı Albay Kazım Çillioğlu lojmanında ölü olarak bulundu ve intihar ettiği ileri sürüldü. Çillioğlu'nun ölümüyle ilgili soruşturma yeniden başlatıldı ve 2011 yılında mezarı açıldı. Adli tıp raporu ve bilirkişi raporları Çillioğlu'nun intihar etmediği, öldürüldüğü sonucuna vardı. Ayrıca intihar notu olarak bırakıldığı iddia edilen nottaki imzanın da Çillioğlu'na ait olmadığı ortaya çıktı. Soruşturma devam ediyor.

Yine 1994-1995 yıllarında kendilerine “bıçak timi” denilen bir grup Jandarma görevlisinin (Ergenekon Davası hükümlüsü) dönemin Mardin Kızıltepe İlçe Jandarma Komutanı Albay Hasan Atilla Uğur yönetiminde bölgede işledikleri faili meçhul cinayetler ile ilgili Mardin Kızıltepe Savcılığı bir fezleke hazırladı. Bu fezlekeyi görevsizlik kararıyla TMK 10. Madde ile görevli ve yetkili Diyarbakır Özel Yetkili ve Görevli Cumhuriyet Savcılığına gönderdi. 8 şüphelinin “silahlı terör örgütü kurma, bu örgütü yönetme ve üye olma, kasten öldürme, kaçırma ve işkence” ile suçlandığı fezlekedede bugüne kadarki JİTEM iddianamelerinde değinilmeyen bir husus vurgulandı ve üst düzey sorumluların yargılanması gerektiğine vurgu yapıldı:

“JİTEM'in Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin büyük kısmında faaliyet gösterdiği ve dolayısıyla örgüt mensuplarının bu soruşturmada şüpheli olarak gösterilen kişilerden ibaret olmadığı, örgütün jandarma subaylarınca yönetildiği, bütün bölgede organize biçimde faaliyet gösterdiği ve Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesindeki hiyerarşik yapının JİTEM bünyesinde faaliyet gösteren asker kişiler arasında da aynen geçerli olduğu hususları dikkate alınarak, Jandarma Genel Komutanlığı aracılığıyla soruşturmalara konu eylemlerin gerçekleştiği dönemlerde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde görev yapan subay, astsubay ve korucuların tespit edilmesi suretiyle örgütün hiyerarşik yapısının net olarak belirlenebileceği, il veya ilçelerde meydana gelen benzer nitelikteki olaylara ilişkin münferit soruşturma ve kovuşturma yapılması halinde sorumluların tamamının ve örgüt yapısının deşifre edilmesinin mümkün olmadığı, bu araştırmaların sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi

için de ivedilikle zamanaşımını kesen muhakeme işlemlerine başvurulması gerektiği kanaatine varılmıştır.”

Yukarıda alıntılanan fezlekedeki talepler, 1990’lı yıllarda özellikle OHAL bölgesinde ve İstanbul, Ankara gibi büyük şehirlerde ve özellikle Kürtlere karşı işlenen faili meçhul cinayetlerin, devletin milli güvenlik stratejisinin bir parçası olduğunu ve sistemli bir şekilde işlendiğini ortaya çıkarmak için Cumhuriyet Savcılarının izlemesi gereken yolun yine bir Cumhuriyet Savcısı tarafından net bir şekilde dile getirilmiş şeklidir. Temizöz ve Diğerleri davası da bu çerçevenin içerisinde yer almakta ve ortaya çıkarılması gereken büyük resmin Cizre parçasını oluşturmaktadır.

O dönem Olağanüstü Hal Kanunu uyarınca Şırnak da dâhil olmak üzere OHAL bölgesindeki tüm illerin idari yönetiminden atanmış OHAL valisi sorumludur ve kolluk görevini yerine getiren güvenlik görevlileri OHAL valisinin bilgisi dâhilinde hareket etmek mecburiyetindedir.^[5] İlçe Jandarma Bölük Komutanı o ilçenin Jandarma adli kolluk amiridir ve adli görevlerin gereği gibi ve ilgili birimlerce yerine getirilmesinden sorumludur. İl Jandarma Komutanı da İlçe Jandarma Komutanının adli kolluk görevlerini denetim ve gözetim altında bulundurma yetki ve sorumluluğundadır. Adli kolluk faaliyetlerinin sorgu birimi İlçe Merkez Jandarma Karakollarıdır. İstihbarat birimlerinin polis bölgesinde istihbarat toplama yetkisi olmadığı gibi, hiçbir surette gözaltına alma ve sorgulama gibi yetkileri de yoktur. Cemal Temizöz İlçe Jandarma Komutanı sıfatıyla bu görevleri denetim altında tutması gereken amirdir ve yasadışı bir sorgu birimi oluşturarak emri altındaki yetkisiz birimlere konusu suç teşkil eden emirler vermiştir. Üstelik bu fiilleri saklamak maksadıyla resmi evraklarda sahte beyanlarda bulunulmasına göz yumarak ve/veya bizzat kendisi gerçek dışı olduğunu bildiği resmi evraklara imza atarak delilleri karartmıştır. Kendisini denetlemekle sorumlu olan İl Jandarma Komutanıysa bu fiilleri takdirname vererek onaylamıştır.

OHAL Valisinin koordinasyon içerisinde çalıştığı Diyarbakır’da konuşlu Jandarma Asayiş Komutanlığı da OHAL bölgesindeki tüm Jandarma Komutanlıklarının istihbarat birimlerinin başındadır ve bu birimler Asayiş Komutanlığının komutasında hareket etmektedir. Jandarma Genel Komutanlığının genel hiyerarşik yapısı itibariyle Cizre İlçe Jandarma Komutanı, Şırnak İl Jandarma Komutanına ve o da Bölge Jandarma Komutanlığına (Batman) bağlıdır. Bu hiç de gevşek olmayan hiyerarşik emir-komuta zincirinde sanık Cemal Temizöz’ün emrindeki itirafçılar ve korucularla birlikte gerçekleştirmiş olduğu eylemlerin üstleri tarafından bilinmemesine imkân yoktur.

Buna rağmen ne soruşturma ne de kovuşturma aşamasında, dava konusu suç fiillerinin gerçekleştirildiği dönemde sanıkların üstü konumunda yer alan yetkililer, ne tanık ne de şüpheli sıfatıyla dinlenmiştir. **Dönemin faili meçhul cinayetlerinin soruşturulmasında ve yargılanmasında en büyük eksiklik suçun sorumluluk alanının en dar şekilde belirlenmesidir. Temizöz ve Diğerleri davasında soruşturmanın kapsamı gereken alanın belirlenmesi için öncelikle 1993-1995 yılları arasında Cizre İlçe Jandarma Komutanlığında görev yapan tüm istihbarat görevlilerinin tespit edilmesi ve sonrasında bu birimlerin emir komuta zinciri içerisinde olduğu tüm diğer birimlerdeki üst düzey sorumlular ortaya çıkarılmalıydı. Tespit edilen sorumluların aralarındaki bilgi akışı yine devletin devlet sırrı gerekçesiyle sakladığı belgelerin mahkemeye gönderilmesiyle ortaya çıkartılabildi. Ancak soruşturma dar tutuldu ve sanıklar münferit bir suç örgütüymüşçesine yargılanmaya devam edildi.** Oysa dava bu aşamalardan geçerek olması gerektiği gibi yapılandırılmış olsaydı yalnızca Temizöz ve Diğerleri davası süreci bile derin devletin izlerine ulaşmak için elverişli olabilirdi. Zira TESEV tarafından geçtiğimiz günlerde açıklanan “Ergenekon’un Öteki Yüzü: Faili Meçhuller ve Kayıplar”[\[6\]](#) raporunda da belirtildiği gibi Cemal Temizöz ve “sorgu ekibiyle” ilgili Ergenekon dava dosyasının eklerinde de pek çok delile rastlanmaktadır. Raporda bahsedilen ve Ergenekon davası kapsamında emekli Albay Arif Doğan’ın ikametgâhından ele geçirilen çok sayıda belgenin devlet sırrı olduğu gerekçesiyle açıklanmaması, özellikle Jandarma birimlerinin insan hakları ihlalleri dolayısıyla yargılandığı davalarda devletin, yol alınmasına engel teşkil eden başlıca tutumlarından birini ortaya koymaktadır. Çeşitli yargılama dosyalarındaki bu bağlantılar bile yargılanmakta olan fiillerin bütünlük teşkil ettiğinin ve münferit vakalar olmadığının kanıtıdır.

Temizöz ve Diğerleri Davası sürecinden çıkarılan sonuçlar

Kuşkusuz yargılama henüz sona ermiş değil ve yapılan bazı tespitler devam eden aşamalarda olumlu yönde değişiklik gösterebilir. Ancak soruşturma ve kovuşturma süreçlerinde karşılaşılan temel sıkıntılar ne yazık ki değişmeyecek ve Türkiye’de hak arayışı için zahmetle alınan yolun öğretici birer deneyimi olarak kalacaklar. Çeşitli sivil toplum kuruluşlarının Temizöz ve Diğerleri davasını takip ettikleri süreçler sonunda dile getirdikleri bu sıkıntıların kavramsal olarak belirlenmesi, açılan yeni soruşturmalar ve davalarda da en başından tespit edilmelerini kolaylaştıracaktır.[\[7\]](#)

Yukarıda da bahsedildiği gibi davanın en büyük sıkıntılarında biri soruşturma kapsamının yani suç teşkil eden fiiller konusunda sorumluluğu olan yetkililerin sınırlı tutulmasıdır.

Davanın gidişatını etkileyen en önemli engellerden biri de tanıkların yeterince iyi korunmamasıdır. Türkiye’de özellikle güvenlik güçlerinin insan hakları ihlallerine ilişkin yargılamalarda, tanık ve mağdur yakınlarının suçun failerince gerek yargılamanın başlatılmaması için suçun işlendiği dönemde gerekse soruşturma ve soruşturmalarda devam ederken tehdit edildikleri bilinmektedir. Geri çekilen tanık ifadeleri, yıllarca ifade vermekten korkan mağdurlar Temizöz davasında tanık koruma programının uygulanmasının gereğini ortaya koymuş ve bundan sonraki dava ve soruşturmalarda dikkat edilmesi gereken bir husus olarak ortaya çıkmıştır.

Devam eden koruculuk sistemi de bu ve benzer davalarda sonuç alınmasının önündeki engellerden birini oluşturmaktadır. Koruculuk sisteminin bölgede korucu aşiretlere verdiği geniş yetkiler, sağladığı devlet koruması ve üstünlük, gerek suçun işlendiği dönemde tehdit ve sindirme yoluyla mağdurların şikâyetinde bulunmalarının engellenmesi, yerlerinden edilmeleri ve tehdit edilerek korkutulmaları için, gerekse soruşturma ve kovuşturma devam ederken aynı yöntemlerle tanıkların ifade vermelerinin engellenmesi açısından hala büyük bir engel teşkil etmektedir. Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü’nün Köy Koruculuğu sistemi üzerine hazırladığı kapsamlı çalışma korucu ailelerinin 1990’lı yıllarda hangi koşullar altında ve hangi motivasyonlarla koruculuğu kabul ettiklerini açıklarken bir yandan da koruculuk sisteminin hala devam etmesinin gerek korucu ailelerine ve gerekse bölge halkına hala büyük zararlar verdiğini ortaya koymaktadır.[\[8\]](#)

Davanın müdahil avukatlarına yönelik tehditler de benzer davalardaki zorlukların önemle üzerinde durulması gereken bir başka boyutudur. Avukatların ve insan hakları savunucularının tehditlere karşı korunabilmesinin en iyi yolu davaların basın tarafından görünür kılınması ve kamuoyu ilgisinin canlı tutulmasıdır.

Sanık hakları da dikkate alınmalı, uzun tutukluluk sürelerinin cezaya dönüşmesi engellenmeli, tarafsız, adil ve hızlı yargılama yapan bağımsız karar mekanizmalarına işlerlik kazandırılması gerekmektedir.

Devlet sırrı kavramı devletin güvenlik güçlerinin işledikleri insanlığa karşı suçları saklamak için kullanılmaya devam edildiği sürece, delilleri yine suçu işleyenlerce karartılmış soruşturma dosyalarından hakikate ulaşılması mümkün gözükmemektedir. Mahkemelerin Temizöz ve diğerleri davasında olduğu, devlet görevlilerinin işlediği insanlığa karşı suç kapsamında değerlendirilmesi gereken

suçlar için devletin tüm birimlerinden istedikleri tüm belgelere kolayca ulaşabilmeleri ve hiçbir baskı altında kalmaksızın bu belgeleri vicdani kanaatlerine göre değerlendirebilmeleri önemlidir. Aksi takdirde yargılamadan elde edilmesi gereken adalete ulaşma gayesi gerçekleşmeyecek, mağdurların kaybı telafi edilmediği gibi devlet görevlilerinin işlediği suçlar da kamuoyunca bilindiği halde saklanan birer sır olarak kalmaya devam edecektir.

---

[1] Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı, 1994/3357 soruşturma, 2012/1347 esas ve 2012/1271 numaralı iddianame.

[2] Hafıza Merkezi, 24.12.2012, 100. Haftasında Cizre Cumartesi Anneleri, <<http://www.hakikatadalethafiza.org/duyuru.aspx?NewsId=118&LngID=LngId=1>>

[3] Ki bu konuda haklıdır, kendisine 1993-1995 yılları arasındaki “faaliyetlerinden” ötürü çeşitli komutanlıklar tarafından 12 takdirname verilmiş, Genel Kurmay Başkanlığı tarafından Üstün Cesaret ve Feragat madalyasıyla ödüllendirilmiştir. Bu durum söz konusu sanığın dava konusu eylemlerinin bir devlet politikası ve terörle mücadele stratejisi çerçevesinde gerçekleştirildiğinin en aşikâr kanıtıdır. Bkz. <<http://www.cemaltemizoz.com/cemaltemizozmadalya.html>> son erişim Kasım 2013.

[4] “TİHV: 20 yılda bin 901 yargısız infaz”, Taraf, 26 Ocak 2012, [son erişim Kasım 2013], <<http://www.taraf.com.tr/haber/20-yilda-bin-901-yargisiz-infaz.htm>>

[5] 2803 Sayılı ve 1983 tarihli Jandarma Teşkilatı Görev ve Yetkileri Yönetmeliği'nin, “Adli Makamlarla İlişkiler Bakımından Adli Kolluk Amirliği, Adli Kolluk Makam ve Memurlukları” başlıklı 148. Maddesinin (a) ve (b) bentleri.

[6] Gülçin Avşar, “Ergenekon’un Öteki Yüzü: Faili Meçhuller ve Kayıplar”, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı (TESEV) Demokratikleşme Programı, Kasım 2013 <<http://www.tesev.org.tr/assets/publications/file/25112013204654.pdf>>

[7] Bu konuda özellikle bkz. İnsan Hakları İzleme Örgütü (HRW), Adalet Vakti: Türkiye’de Doksanlarda Gerçekleşen Faili Meçhul Cinayetler ve Kayıplar için Cezasızlığın Sona Erdirilmesi, Eylül 2012.

[8] Nesrin Uçarlar, Osman Aytar, Şemsa Özar, “Geçmişten Günümüze Türkiye’de Paramiliter Bir Yapılanma- Köy Koruculuğu Sistemi”, Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü (DİSA), Kasım 2013.